

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การวิจัยการจัดการทางการเงินด้วยแนวคิดทุนนิยมสายกลาง เพื่อเพิ่มผลตอบแทนฟาร์มโคนม ศึกษากรณีเกษตรกรกลุ่มผู้เลี้ยงโคนม ตำบลศรีสุข อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยได้ลงพื้นที่เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากปัจเจกบุคคลทั้ง 9 ฟาร์ม พร้อมทั้งตรวจสอบข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากฟาร์มอื่น ๆ นอกเหนือจาก 9 ฟาร์ม กลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบตามกรอบแนวคิดและเชื่อถือได้สำหรับการสังเคราะห์เพื่อหาข้อค้นพบที่จะเป็นประโยชน์และ/หรือเป็นอุปสรรคต่อการค้นหากระบวนการบันทึกข้อมูลทางการเงิน และกระบวนการจัดการทางการเงินฟาร์มโคนม ที่มุ่งเน้นเศรษฐกิจดีและมีความสุขกับคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น (ตามแนวคิดทุนนิยมสายกลาง) ผู้วิจัยได้นำเสนอขั้นตอนในการวิเคราะห์

1. สัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
2. ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล
3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการวิจัยนี้มีสัญลักษณ์และอักษรย่อ ดังนี้

\bar{x} แทน ค่าเฉลี่ย

SD แทน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ROI แทน อัตราผลตอบแทนจากการลงทุน (Return on Investment)

DR แทน อัตราส่วนหนี้สินต่อสินทรัพย์รวม (Debt Ratio)

SI แทน อัตราส่วนการออมต่อกำไรสุทธิ (Saving to Income)

QL แทน คุณภาพชีวิต (Quality of Live)

H แทน ความสุข (Happiness)

Inv แทน การลงทุน (Investment)

Rep แทน จ่ายชำระหนี้ (Repay)

001 แทน ฟาร์ม 1

002 แทน ฟาร์ม 2

003 แทน ฟาร์ม 3

ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำเสนอการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

1. วิเคราะห์กิจกรรมและเวลาการทำงานฟาร์มโคนมแต่ละวัน และวิเคราะห์ปรากฏการณ์ทางด้าน เศรษฐกิจ สังคม องค์กรความรู้/ศักยภาพของเกษตรกรกลุ่มผู้เลี้ยงโคนม จังหวัดมหาสารคาม โดยใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Method) จากการสังเกตตามตารางที่ 9 - 12
2. วิเคราะห์กระบวนการบันทึกข้อมูลทางการเงินและกระบวนการจัดการทางการเงินด้วยแนวคิดทุนนิยมสายกลาง โดยการถอดข้อความ ข้อเสนอแนะ และข้อวิจารณ์ของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ด้วยการจดบันทึกในแบบการรวบรวมคำเสนอแนะและคำวิจารณ์ พร้อมทั้งการสังเกตจากลักษณะท่าทางที่แสดงออก รวมทั้งการบันทึกภาพ และบันทึกเสียงทุกเนื้อหา เพื่อนำมาสังเคราะห์พร้อมทั้งการนำมาเทียบเคียงกับบริบทของงานวิจัย
3. วิเคราะห์การประเมินผล ในเชิงปริมาณด้วยค่าสถิติทางการเงิน คือ อัตราส่วนทางการเงิน (Financial Ratio) ผู้วิจัยทำการประเมินผลตอบแทนทางเศรษฐกิจ จากผลตอบแทนจากการลงทุน (Return on Investment : ROI) และผลตอบแทนทางสังคม จากอัตราส่วนการออมต่อกำไรสุทธิ (Saving to Income : SI) และอัตราส่วนหนี้สินต่อสินทรัพย์รวม (Debt Ratio : DR)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์กิจกรรมและเวลาการทำงานฟาร์มโคนมแต่ละวัน และวิเคราะห์ปรากฏการณ์ทางด้าน เศรษฐกิจ สังคม องค์กรความรู้/ศักยภาพของเกษตรกรกลุ่มผู้เลี้ยงโคนม จังหวัดมหาสารคาม

จากการสัมภาษณ์เจาะจงปัจเจกบุคคลกลุ่มฟาร์มโคนม ตำบลศรีสุข และตำบลอื่นใกล้เคียง ผู้วิจัยได้นำข้อมูลกลับมาจัดเสวนากลุ่มฟาร์มเป้าหมายทั้ง 9 ฟาร์ม เพื่อยืนยันความเชื่อที่ได้ขอข้อมูลก่อนการร่วมกันสังเคราะห์หาข้อค้นพบที่จะเป็นประโยชน์และ/หรือเป็นอุปสรรคต่อการศึกษากระบวนการบันทึกข้อมูลทางการเงิน และกระบวนการจัดการการเงินด้วยแนวคิดทุนนิยมสายกลางต่อไป โดยการนำเสนอข้อมูลแสดงเวลาการทำงานแต่ละวัน และปรากฏการณ์ทางด้านเศรษฐกิจ สังคม องค์ความรู้/ศักยภาพของเกษตรกรกลุ่มผู้เลี้ยงโคนมกลุ่มเป้าหมาย ตามตารางที่ 9 ถึงตารางที่ 12 ต่อไปนี้

ตารางที่ 9 แสดงกิจกรรมและเวลาการทำงานแต่ละวัน

กิจกรรม	เวลา(นาฬิกา)								
	3-4	5-6	7-8	9-10	11-12	13-14	15-16	17-18	19-20
ตัดหญ้า	—								
ให้อาหาร		—							
ทำความสะอาด		—							
รีदन้านม (เช้า)			—						
ส่งขายน้านม			—						
ทำความสะอาด				—					
ให้อาหาร			—	—	—	—			
รีदन้านม (บ่าย)						—	—		
ส่งขายน้านม							—	—	
ทำความสะอาด								—	—

จากตารางที่ 9 พบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมต้องเป็นบุคคลที่มีความขยัน และอดทน เพื่อการผลิตน้ามนดิบวันละ 2 ครั้ง คือ ช่วงเช้าประมาณ 6-7 นาฬิกา และช่วงบ่ายประมาณ

14-16 นาฬิกา โดยมีกิจกรรมการทำงานเริ่มตั้งแต่เช้ามีดีประมาณ 3 นาฬิกาทุกวัน โดยเริ่มจากกิจกรรมการตัดหญ้าเตรียมอาหารให้โคนม ทำความสะอาดโรงเรือน อุปกรณ์รีดนม โรงรีดนม และโคนมหรือเต้านม เพื่อเตรียมรีดน้ำนมช่วงเช้าประมาณ 7-8 นาฬิกา และนำส่งขายไปยังสหกรณ์โคนมมหาสารคาม และทำความสะอาดถังนมและอุปกรณ์รีดนมพร้อมให้อาหารโคนม เพื่อเตรียมการรีดนมช่วงบ่ายเวลาประมาณ 14-15 นาฬิกา และนำส่งขายสหกรณ์โคนมมหาสารคามเวลาประมาณ 16-17 นาฬิกา และทำความสะอาดโรงเรือนและอุปกรณ์รีดนม 18-19 นาฬิกา ซึ่งถือเป็นสิ้นสุดการทำงานในแต่ละวัน

ตารางที่ 10 แสดงการวิเคราะห์ปรากฏการณ์ด้านเศรษฐกิจ

เวลา (พ.ศ.)	ปรากฏการณ์ด้านเศรษฐกิจ
2538	เกษตรกรกลุ่มผู้เลี้ยงโคนม ตำบลศรีสุข อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม
-	เข้าร่วมโครงการ คปร. โดยรัฐบาลเป็นผู้จัดสรรทรัพยากรการผลิตแก่เกษตรกร
2542	ประกอบด้วย แม่โคนม 5 ตัว ถังรีดนม 2 ถัง และเงินสดจำนวนประมาณ 30,000-50,000 บาท โดยให้เกษตรกรทำสัญญาการกู้ยืมจากธนาคาร
	เพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร เกษตรกรเริ่มต้นจากการถือครองที่ดิน
	เป็นของตนเองประมาณ 9-29 ไร่ โดยได้แบ่งจัดสรรการใช้สอยเป็นโรงเรือน
	ไว้เลี้ยงโคนมจำนวนประมาณ 1-5 โรง โรงรีดนม จำนวน 1 โรง ทำแปลงปลูก
	หญ้าเลี้ยงโคนมประมาณ 5-15 ไร่ และทำบ่อน้ำประมาณ 1-2 ไร่ ส่วนมากจะใช้
	น้ำบาดาลและน้ำประปา ในเบื้องต้นเกษตรกรมีทรัพยากรการผลิต คือ โคนม
	ประมาณ 5-12 ตัว ถังรีดนม 2 ถัง อุปกรณ์ทำความสะอาด เช่น ผ้าเช็ดเต้าน
	นม สายยางล้างน้ำและน้ำยาทำความสะอาด เป็นต้น สำหรับการผลิตในช่วง
	เริ่มต้นนี้จะเป็นการลองผิดลองถูก มีองค์ประกอบการผลิต คือ แม่โค 5 ตัว
	อาหารชั้น หญ้าสด หญ้าแห้ง ฟางข้าว ถังรีดนม 2 ถัง (1 หยาบ) แรงงาน
	ครอบครัว (พ่อ-แม่-ลูก) และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ เช่น วัสดุ อุปกรณ์การผลิตและ
	ทำความสะอาด เป็นต้น เกษตรกรเลี้ยงโคนมแบบรวมคอก ซื้ออาหารชั้นจาก
	สหกรณ์ผู้เลี้ยงโคนมมหาสารคามที่รวมกลุ่มกันจัดตั้งขึ้น รวมทั้งใช้ฟางข้าวจาก

เวลา (พ.ศ.)	ปรากฏการณ์ด้านเศรษฐกิจ
	นาตัวเอง เสริมการเลี้ยงในฤดูแล้ง สำหรับการรีดนมจะรีดด้วยมือ ได้ผลผลิตประมาณ 25-50 กิโลกรัมต่อวัน เพื่อนำไปขายให้สหกรณ์โคนมมหาสารคาม โดยขนส่งกันเอง ในราคาประมาณ 14 บาทต่อกิโลกรัม ส่วนน้ำนมบางส่วนใช้สำหรับเลี้ยงลูกโค หรือขายให้ร้านนมในราคา 18 บาทต่อกิโลกรัม ส่วนมูลโคจะนำไปใช้ทำปุ๋ยสำหรับปลูกหญ้า ในช่วงเริ่มต้นนี้ค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงโคนมไม่สูงมากนัก มีรายได้เหลือพอชำระหนี้สินและเลี้ยงชีพเท่านั้นยังไม่มีเงินเหลือ
2543 - 2545	เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมบางรายได้เลิกกิจการเนื่องจากรายได้ไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่าย แต่ส่วนมากเกษตรกรได้ปรับปรุงและสร้างโรงเรือนเพิ่มขึ้นประมาณ 3-5 โรง เนื่องจากจำนวนโคนมเพิ่มขึ้นประมาณ 11-15 ตัว และเนื่องจากจำนวนโคนมที่เพิ่มมากขึ้นจึงทำให้การรีดน้ำนมต้องใช้เวลามากขึ้น ดังนั้นเกษตรกรจัดซื้อถังรีดนมแทนการรีดนมด้วยมือ จำนวน 1 ชุด (ชนิด 2 หัว) ฟาร์มโคนมขยายการผลิตมากขึ้น จำนวนโคนมเพิ่มขึ้น เกษตรกรได้เลี้ยงโคนมแบบแยกคอก คือ คอกแม่โคนมกับคอกโคนมคัดทิ้ง มีการคัดทิ้งโคนมที่ไม่สามารถให้น้ำนมได้หรือให้น้ำนมไม่ได้ตามเกณฑ์ เนื่องจากการขยายการผลิตมากขึ้น จึงมีการขยายพื้นที่ปลูกมันสำปะหลัง และซื้อเครื่องตัด (สับ) มันสำปะหลัง และใช้ถังรีดนมแทนการรีดนมด้วยมือ ความสามารถในการผลิตน้ำนมดิบเพิ่มขึ้นประมาณ 50-110 กิโลกรัมต่อวัน เพื่อนำไปขายให้กับสหกรณ์โคนมมหาสารคามในราคา 14 บาทต่อกิโลกรัม และขายให้ร้านนมในจังหวัดในราคาประมาณ 18-20 บาทต่อกิโลกรัม ในช่วงนี้เกษตรกรเริ่มรวมกลุ่มขนส่งน้ำนม เพื่อประหยัดค่าใช้จ่ายขนส่ง ส่วนมูลโคได้นำไปใช้ทำปุ๋ยปลูกหญ้าและขายให้เพื่อนบ้านถุงละ 15 บาท ในช่วงนี้รายได้จากการผลิตสูงขึ้น ขณะเดียวกันค่าใช้จ่ายก็สูงขึ้นเช่นกัน บางฟาร์มโคนมได้มีการกู้ยืมเพิ่มขึ้น เพื่อขยายกิจการและดำเนินกิจการ ธุรกิจฟาร์มในช่วงนี้ยังถือได้ว่าดำเนินการให้อยู่รอดและให้เพียงพอชำระหนี้
2546 -	เกษตรกรที่เลิกกิจการได้กลับมาทำฟาร์มอีกครั้ง ส่วนเกษตรกรอื่นได้ขยายฟาร์ม มีการปรับปรุงโรงเรือนแยกคอกเป็นคอกโคนมและคอกโคคัดทิ้งที่ไม่สามารถให้

เวลา (พ.ศ.)	ปรากฏการณ์ด้านเศรษฐกิจ
2549	น้ำนมได้ตามเกณฑ์ มีการสร้างโรงเรือนเพิ่มขึ้นประมาณ 2-3 โรง จากจำนวนโคนมที่เพิ่มขึ้นประมาณ 15-70 ตัว นอกจากนี้ยังได้เพิ่มพื้นที่ปลูกหญ้าประมาณ 2-5 ไร่ พร้อมทั้งซื้ออุปกรณ์การผลิตอาหารสัตว์ เช่น เครื่องตัดหญ้า รถไถ เป็นต้น เนื่องจากช่วงนี้เป็นช่วงเริ่มต้นเข้าสู่ฟาร์มมาตรฐาน เกษตรกรมีการปรับปรุงโรงเรือน โรงเรือนให้อาหารให้ถูกสุขลักษณะสามารถทำความสะอาดได้ง่าย เช่น เปลี่ยนรางให้อาหารจากรางไม้เป็นรางปูน แต่ฟาร์มส่วนมากก็ยังไม่ได้เกณฑ์มาตรฐานฟาร์มโคนม อย่างไรก็ตามเกษตรกรได้ขยายการผลิตเป็นลำดับทำให้อาหารชั้นที่สั่งซื้อจากสหกรณ์ผู้เลี้ยงโคนมมหาสารคามไม่เพียงพอแก่สมาชิก เกษตรกรได้แก้ปัญหาด้วยการผสมอาหารจากวัตถุดิบที่จัดหามาได้ เช่น ใบมันสำปะหลัง กากมัน ใบกระถิน ฯลฯ มีการใช้เทคโนโลยีเพิ่มขึ้น เพื่อให้การผลิตมีประสิทธิภาพและเพียงพอต่อความต้องการ เช่น เพิ่มถังรีดนมจาก 1 หัวเป็น 2 หัว เครื่องผสมอาหาร เครื่องตัดหญ้า เป็นต้น เริ่มการเลี้ยงโคนมแบบแยกคอกตามข้อกำหนดมาตรฐานฟาร์มโคนม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการผลิต เริ่มมีการคัดทิ้งโคนมเพื่อประโยชน์ต่อการจัดการผลผลิต ปริมาณการผลิตเพิ่มสูงขึ้นประมาณ 80-200 กิโลกรัมต่อวัน ราคาซื้อน้ำนมดิบของสหกรณ์ไม่เปลี่ยนแปลงในขณะที่ต้นทุนและค่าใช้จ่ายในการผลิตสูงมากขึ้น บางฟาร์มได้กู้เงินธนาคารเพื่อดำเนินงานให้อยู่รอดได้ ขณะที่บางฟาร์มได้เลิกกิจการ ส่วนมูลโคนมนอกจากจะนำไปใช้ทำปุ๋ยปลูกหญ้ายังเป็นผลผลิตอื่นที่ขายได้ในราคาถุงละ 30 บาท
2550	มาตรฐานฟาร์มโคนมได้เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาฟาร์มโคนมมากขึ้น
2552	เกษตรกรได้ตระหนักถึงการปรับปรุงโรงเรือนให้เป็นไปตามมาตรฐานฟาร์มโคนมมากขึ้น โดยการปรับปรุงแยกคอกโคนมเป็นคอกแม่โคนม คอกโคคัดทิ้ง คอกลูกโค และแยกคอกโคป่วย รวมทั้งได้เพิ่มโรงเรือนเก็บอาหารสัตว์ (ฟางอัดก้อน) ไร่เลี้ยงโคนมในฤดูแล้ง นอกจากนี้เกษตรกรยังได้เพิ่มพื้นที่ปลูกมัน

เวลา (พ.ศ.)	ปรากฏการณ์ด้านเศรษฐกิจ
	สำหรับหลัง ซื่อเครื่องสับมันสำหรับหลัง เครื่องผสมอาหารสัตว์ เครื่องอัดฟาง และรถ 6 ล้อ สำหรับขนฟางอัดก้อนเก็บไว้ใช้ในฤดูแล้ง แต่ฟาร์มโคนมส่วนมากก็ยังไม่ได้เกณฑ์มาตรฐานกำหนด เนื่องจากไม่มีแรงจูงใจที่เห็นชัดเจนอย่างไรก็ตามเกษตรกรต้องปรับปรุงการผลิตและการจัดการฟาร์มโคนมให้เป็นไปตามมาตรฐานฟาร์มโคนมอย่างเข้มงวดมากขึ้นตามนโยบายภาครัฐเพื่อเพิ่มศักยภาพการแข่งขัน ถึงแม้ว่าช่วงนี้การจัดการฟาร์มโคนมส่วนมากยังไม่ถึงเกณฑ์มาตรฐานกำหนดก็ตาม แต่ฟาร์มส่วนมากได้มีการใช้วัสดุ-อุปกรณ์การผลิตให้ถูกสุขลักษณะมากขึ้น มีการเลี้ยงโคนมแบบแยกคอกโคที่อง คอกโคสาว คอกลูกโค คอกโคคัดทิ้ง และคอกโคป่วย มีการปรับปรุงคอกให้อาหารและโรงรีดนมที่ถูกสุขลักษณะ บางฟาร์มเพิ่มถึงรีดนมเป็น 3 หัว และสร้างโรงเก็บและผสมอาหาร พร้อมทั้งมีการจ้างแรงงานในชุมชนเป็นรายวันและรายเดือน ปริมาณการผลิตเพิ่มขึ้นโดยประมาณที่ 120-450 กิโลกรัมต่อวันราคารับซื้อจากสหกรณ์โคนมเพิ่มขึ้นเป็นราคาประมาณ 16 บาทต่อกิโลกรัม ขณะค่าใช้จ่ายก็สูงมากขึ้นกว่าราคาซื้อที่สูงขึ้น เนื่องจากราคาอาหารสัตว์ และค่าขนส่งที่สูงขึ้น ดังนั้นเกษตรกรที่มีการผลผลิตมากจึงจะสามารถดำเนินกิจการรอดได้ สำหรับบางฟาร์มที่มีผลผลิตต่ำจะไม่สามารถแบกรับภาระต้นทุนที่สูงขึ้นมากกว่ารายได้ที่เพิ่มขึ้นจึงได้กู้ยืมเพิ่มเพื่อพยุงกิจการ หรือบ้างก็เลิกกิจการ
2553 - 2558	มาตรฐานฟาร์มโคนมมีความเข้มข้นมากขึ้น มีแรงจูงใจที่ชัดเจน เช่น การได้รับเงินเพิ่มจากราคาซื้อตามปกติ 10% ทำให้เกษตรกรมีความกระตือรือร้นในการปรับปรุงฟาร์มให้ได้ตามเกณฑ์มาตรฐานโดยการปรับปรุงโรงเรือนให้ถูกสุขลักษณะตามเกณฑ์มาตรฐานกำหนด มีการเพิ่มเครื่องมือ อุปกรณ์การผลิตตามมาตรฐานในช่วงนี้ เป็นช่วงที่มีการผลักดันให้เกษตรกรจัดการฟาร์มโคนมให้ได้ตามเกณฑ์มาตรฐานฟาร์มโคนมอย่างเข้มข้นโดยให้แรงจูงใจในการพัฒนาฟาร์มสู่มาตรฐานฟาร์มโคนมด้วยการกำหนดเป็นกฎหมายให้สหกรณ์ผู้เลี้ยงโคนมจ่ายเพิ่มราคาซื้อน้ำนมเพิ่มจากราคาปกติอีก 10 % ด้วยเหตุนี้จึงทำให้

เวลา (พ.ศ.)	ปรากฏการณ์ด้านเศรษฐกิจ
	เกษตรกรได้พยายามปรับปรุงการผลิตและการจัดการฟาร์มโดยการปรับปรุงโรงเรือนให้สะอาดหรือสามารถทำความสะอาดได้ง่ายขึ้น แยกคอกตามประเภทของโคนมอย่างชัดเจน มีการใช้เทคโนโลยีสำหรับการผลิตมากขึ้น เช่น รถไถ เครื่องตัดหญ้า เครื่องสูบน้ำสำหรับรถ 6 ล้อไว้ขนส่งฟางอัดก้อน มีการจัดการการผลิตอย่างเป็นระบบทั้งน้ำนมดิบและมูลโค มีการจ้างแรงงานในชุมชนเพิ่ม และมีฟาร์มจำนวนหนึ่งได้รับการยอมรับให้เป็นฟาร์มมาตรฐาน ผลผลิตในช่วงนี้เพิ่มขึ้นโดยประมาณที่ 150-780 กิโลกรัมต่อวันเพื่อนำส่งขายให้สหกรณ์โคนม ราคาประมาณ 18 บาทต่อกิโลกรัมโดยไม่มีการปรับราคาเพิ่มอีกจนถึงปัจจุบัน นอกจากนี้เกษตรกรได้บรรจุมูลโคจำหน่ายทั้งในชุมชนและนอกชุมชน ช่วงนี้เป็นช่วงลงทุนเพิ่มเพื่อขยายการผลิต ประหยัดต้นทุนด้วยการผลิตอาหารเองที่มีต้นทุนที่ต่ำกว่า สามารถปลดหนี้และมีเงินออม

จากตารางที่ 10 ปรากฏการณ์ด้านเศรษฐกิจสามารถวิเคราะห์ได้ว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม ตำบลศรีสุข อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ส่วนมากเริ่มต้นจากฟาร์มขนาดเล็ก จากความช่วยเหลือของภาครัฐ (โครงการปรับโครงสร้างและระบบการผลิตการเกษตร) มีโคนมประมาณ 5-12 ตัว โดยการแนะนำจากเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์อำเภอกันทรวิชัย ญาติ และเพื่อนบ้าน ในช่วงแรก ๆ ยังขาดประสบการณ์ ขาดเงินทุนหมุนเวียน จึงมีทั้งเลิกกิจการและกลับมาดำเนินกิจการอีกครั้ง แล้วขยายการดำเนินงานเพิ่มขึ้นตลอดช่วงเวลาตั้งแต่ปี 2538-2557 การดำรงชีพของเกษตรกรดีขึ้น โดยมีทั้งสินทรัพย์ และเงินออม ซึ่งจะอยู่ในรูปของการซื้ออุปกรณ์ พาหนะ เพื่ออำนวยความสะดวกในการทำฟาร์มและปรับปรุงฟาร์มให้ได้ตามเกณฑ์มาตรฐานฟาร์มโคนม ส่วนการดำเนินงานกิจการมีรายได้เพิ่มขึ้นตามการขยายจำนวนแม่โคนมและราคาซื้อที่เพิ่มขึ้น แต่ขณะเดียวกันต้นทุนการผลิตก็มีจำนวนสูงขึ้นตามค่าอาหารสัตว์และค่าขนส่งที่สูงขึ้น ทำให้มีการกู้ยืมและการชำระหนี้เพิ่มขึ้น ซึ่งทำให้เกษตรกรบางรายไม่สามารถแบกรับภาระ

ที่ต้นทุนสูงกว่ารายได้จึงต้องเลิกกิจการ ขณะที่เกษตรกรบางรายใช้วิธีกู้ยืมมาชดเชยการขาดดุลทางเศรษฐกิจฟาร์มและพยายามผลิตอาหารโคนมเองเพื่อลดต้นทุนจนสามารถอยู่รอดและมีเงินสะสมสามารถจ่ายชำระหนี้ และเก็บออมได้ในช่วงปีต่อ ๆ ไป

ตารางที่ 11 แสดงการวิเคราะห์ปรากฏการณ์ด้านสังคม

เวลา (พ.ศ.)	ปรากฏการณ์ด้านสังคม
2538	เกษตรกรกลุ่มผู้เลี้ยงโคนมกลุ่มตำบลศรีสุข อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม
-	ในช่วงแรกจะเป็นรุ่นพ่อมีการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา และมีการดำเนินงาน
2542	ฟาร์มในลักษณะอุตสาหกรรมครัวเรือน ประกอบด้วย พ่อ แม่ ลูก โดยการปลูกบ้านที่อยู่อาศัยร่วมกันในบริเวณฟาร์มโคนมที่ดำเนินการ มีความนับถือกันตามความสัมพันธ์ เช่น พ่อ แม่ ลูกสาว ลูกสะใภ้ ลูกชาย ลูกเขย และมีการนับสายสัมพันธ์แบบเครือญาติคือ ลุง ป้า น้า อา นับถือศาสนาพุทธและทำบุญตามประเพณีอีสาน เช่น บุญบั้งไฟ บุญเดือนสี่ บุญข้าวปุ้น ฯลฯ สำหรับเพื่อนบ้านนั้นจะมีการรวมกลุ่มตามพฤติกรรมการประกอบอาชีพ ประกอบด้วยกลุ่มปลูกผัก เพื่อนำไปขายตามตลาดนัดหมู่บ้าน ทำฟาร์มเห็ด และกลุ่มผู้เลี้ยงโคนม โดยกลุ่มจะมีการคัดเลือกผู้นำกลุ่มและแต่งตั้งกรรมการกลุ่มเพื่อเป็นตัวแทนในการติดต่อประสานงานความช่วยเหลือจากองค์กรภายนอกเกี่ยวกับความช่วยเหลือให้ความรู้เรื่องการดูแลเลี้ยงโคนมและทางด้านการเงิน ประกอบด้วย กลุ่มอาหารสัตว์ เชียงยืนที่ให้ความช่วยเหลือด้านเมล็ดพันธุ์หญ้าสำหรับนำมาปลูกเป็นอาหารโคนม สำนักงานปศุสัตว์กันทรวิชัยให้คำแนะนำด้านการฉีดวัคซีนและผสมเทียม กลุ่มธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส) ธนาคารเพื่อการลงทุนสำหรับธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ที่ให้ความรู้และช่วยเหลือด้านการเงิน เป็นต้น กลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมเป็นกลุ่มที่มีพฤติกรรมความสัมพันธ์ที่สุด มีการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันโดยมีผู้นำความคิดคือ นายคณิต เอกวิทย์ ซึ่งดำรงตำแหน่งเป็นปศุสัตว์จังหวัดมหาสารคามในขณะนั้น ได้ริเริ่มความคิด

เวลา (พ.ศ.)	ปรากฏการณ์ด้านสังคม
	ในการรวมกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม และต่อมาในช่วงนี้กลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมนี้ได้ร่วมกันบริจาคเงินเพื่อจัดตั้งสหกรณ์โคนมโดยตั้งชื่อว่า สหกรณ์โคนมกันทรวิชัย เพื่อดำเนินการจัดหาอาหารและวัสดุ อุปกรณ์สำหรับผู้เลี้ยงโคนมแก่สมาชิก และการจัดฝึกอบรมแก่สมาชิก
2543 - 2545	จากลักษณะครอบครัวเป็นครอบครัวที่อยู่รวมกัน พ่อ แม่ ลูก ลูกเขย/ลูกสะใภ้ ดังนั้นจึงมีการเรียนรู้การทำฟาร์มจากพ่อ-แม่สู่ลูก การดำเนินงานฟาร์มจึงเริ่มถ่ายโอนความรับผิดชอบการทำงานให้กับลูกชาย/ลูกสาว หรือลูกเขย/ลูกสะใภ้ ตามสถานะความสามารถของลูกซึ่งมีการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา-ปริญญาตรี เกษตรกรเริ่มมีการรวมกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เริ่มมีการเรียนรู้การทำ ฟาร์มแบบถูกวิธี มีการจัดอบรมร่วมกันในการจัดกิจกรรมสาธิตการเลี้ยงโคนมจากหน่วยงานปศุสัตว์จังหวัดมหาสารคาม มีกลุ่มนักวิชาการจากมหาวิทยาลัยมหาสารคาม วิทยาลัยเกษตรกรรมมหาสารคามมาให้ความรู้การเลี้ยงดูโคนม และมีสถาบันการเงินต่าง ๆ เข้ามาให้ความช่วยเหลือทางการเงิน เช่น ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ธนาคาร SMEs สหกรณ์กลุ่มผู้เลี้ยงโคนม และ กองทุนหมู่บ้าน
2546 - 2549	กิจการฟาร์มโคนมเริ่มถ่ายโอนความรับผิดชอบให้ลูก ลูกเขยหรือลูกสะใภ้มากขึ้น มีการดำเนินงานร่วมกันเป็นกลุ่มและจัดตั้งประธานและคณะกรรมการกลุ่มเพื่อการทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อการทำฟาร์มโคนมมากขึ้น การมีสถาบันการศึกษา หน่วยงานราชการ และสถาบันการเงินเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาธุรกิจฟาร์มโคนมทางด้านการผลิตอาหารสัตว์ การผสมพันธุ์โคนม การฉีดวัคซีนป้องกันและรักษาโรคโคนมอย่างต่อเนื่อง เช่น ปศุสัตว์อำเภอจังหวัดมหาสารคาม วิทยาลัยเกษตรกรรมจังหวัดมหาสารคาม มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม และมหาวิทยาลัยขอนแก่น เป็นต้น นอกจากนี้ฟาร์มโคนมยังได้เป็นแหล่งเรียนรู้แก่สถานศึกษาเกี่ยวกับการวิจัย
2550	ฟาร์มส่วนมากกลายเป็นฟาร์มรุ่นลูก ส่วนพ่อ-แม่กลายเป็นผู้ดูแลทั่วไปและ

เวลา (พ.ศ.)	ปรากฏการณ์ด้านสังคม
- 2558	ให้คำปรึกษา ฟาร์มรุ่นลูกจะเป็นฟาร์มที่พัฒนาจากพื้นฐานการศึกษาระดับมัธยมศึกษา-ระดับปริญญาตรี มีความเข้าใจถึงความสำคัญของการบันทึกข้อมูลการเงินรวมทั้งประโยชน์ที่จะได้รับจากการบันทึกข้อมูล นอกจากนี้ยังได้รับประสบการณ์จากครอบครัวมากกว่า 5 ปี มีการพัฒนาการทำงานของกลุ่มเกษตรกรที่กว้างขวางมากขึ้น มีเครือข่ายฟาร์มโคนมเพิ่มขึ้น รวมทั้งหน่วยงานภาครัฐและสถาบันการศึกษาเข้ามาให้ความรู้และแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันอย่างต่อเนื่อง และเป็นแหล่งข้อมูลด้านการวิจัยแก่สถานศึกษา

จากตารางที่ 11 ปรากฏการณ์ด้านสังคมสามารถวิเคราะห์ได้ว่า เกษตรกรกลุ่มผู้เลี้ยงโคนม ดำเนินงานฟาร์มในลักษณะอุตสาหกรรมครัวเรือน เริ่มจากการใช้แรงงานครอบครัวสามี-ภรรยา มีระดับการศึกษาประถมศึกษาถึงระดับมัธยมศึกษาช่วยกันทำงาน เป็นอุตสาหกรรมครอบครัว จนเป็นครอบครัวขยายเมื่อลูกเติบโตแต่งงานทำให้มีแรงงานเพิ่มขึ้น และมีการถ่ายทอดความรู้ให้ลูก ลูกชายหรือลูกสะใภ้ตามการนับสายสัมพันธ์แบบเครือญาติคือ ลุง ป้า น้า อา มีการนับถือศาสนาพุทธและทำบุญตามประเพณีอีสาน เช่น บุญบั้งไฟ บุญเดือนสี่ บุญข้าวปุ้น ฯลฯ จากการขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจ และสังคมของกิจการจากฟาร์ม รุ่นพ่อ-แม่เป็นฟาร์มรุ่นลูกที่ได้รับการศึกษาตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาถึงระดับปริญญาตรี จึงทำให้เกิดความพร้อมสำหรับการเรียนรู้ทั้งด้านการบันทึกข้อมูลและมองเห็นความสำคัญของข้อมูลที่จะนำมาใช้ในการบริหารฟาร์มโคนมต่อไป นอกจากนี้ภาวะรับผลิตขอที่มีมากขึ้น ดังนั้นชุมชนมีการรวมกลุ่มตามพฤติกรรมการประกอบอาชีพ ประกอบด้วยกลุ่มปลูกผัก ทำฟาร์มเห็ด และกลุ่มผู้เลี้ยงโคนม โดยแต่ละกลุ่มมีการคัดเลือกผู้นำกลุ่มและแต่งตั้งกรรมการกลุ่มเพื่อเป็นตัวแทนในการติดต่อประสานงานความช่วยเหลือจากองค์กรเครือข่ายภายนอก เช่น กลุ่มอาหารสัตว์เชียงใหม่ สำนักงานปศุสัตว์กันทรวิชัย และกลุ่มธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร เป็นต้น จนปัจจุบันกลุ่มฟาร์มโคนมถือเป็นกลุ่มที่มีความเข้มแข็งมากที่สุดและมีการรวมตัวกันจัดตั้ง

เป็นกลุ่มสหกรณ์โคนมจังหวัดมหาสารคาม และเป็นแหล่งข้อมูล การเรียนรู้สำหรับการศึกษาและการวิจัยนอกห้องเรียนของมหาวิทยาลัยหลาย ๆ แห่ง ทำให้เกิดเครือข่ายอาชีพ และเครือข่ายทางการศึกษา เพิ่มสัมพันธภาพที่ดีต่อสังคม

ตารางที่ 12 แสดงการวิเคราะห์ปรากฏการณ์ ด้านองค์ความรู้/ศักยภาพ

เวลา (พ.ศ.)	ปรากฏการณ์ด้านองค์ความรู้/ศักยภาพ
2538 - 2542	เกษตรกรกลุ่มผู้เลี้ยงโคนมกลุ่มตำบลศรีสุข อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ในช่วงแรกจะเป็นการเลี้ยงโคนมจากความรู้เดิมที่เคยเลี้ยงโคพื้นบ้าน มีการสร้างโรงเรือนด้วยโครงไม้หลังคาสังกะสี ได้รับการพัฒนาความรู้การเลี้ยงโคนมจากโครงการ คปร. โดยกรมปศุสัตว์จังหวัดมหาสารคามด้วยการเรียนรู้จากการสังเกต การปฏิบัติของสัตวแพทย์ที่ให้ความช่วยเหลือด้านการขยายพันธุ์ผสมเทียมโคนม ถือเป็นช่วงการเรียนรู้ด้วยตนเองจากผู้รู้ ดังนั้นศักยภาพด้านการผลิตน้ำนมดิบ จึงไม่ได้ตามมาตรฐานมากนัก ส่วนศักยภาพทางการตลาดก็ยังไม่แน่นอน รวมทั้งศักยภาพทางการเงินที่อ่อนแอเนื่องจากการเริ่มต้นกิจการ ดังนั้นการขายน้ำนมดิบของเกษตรกรนอกจากจะขายให้สหกรณ์โคนมมหาสารคามแล้วยังต้องหาแหล่งตลาดจากคนกลางที่มารับซื้ออีกทางหนึ่งเพื่อเสริมศักยภาพทางการเงิน สำหรับความอยู่รอดของกิจการ ส่วนด้านการบันทึกข้อมูลทางการเงินมีบางฟาร์มได้บันทึกการรับ-จ่ายของกิจการบ้างแต่ก็ไม่ต่อเนื่อง แต่ก็มีหลายฟาร์มที่ไม่บันทึกข้อมูลใดๆ โดยมีเหตุผลว่าเป็นกิจการที่ตัวเองทำเองทุกอย่างจึงรู้อยู่แล้วว่าตัวเองจ่ายอะไรบ้าง ส่วนการตัดสินใจทางการเงินจะใช้วิธีปรึกษาหารือกันในครอบครัวระหว่างสามีและภรรยาเมื่อมีความต้องการซื้อวัสดุ อุปกรณ์ และขยายการผลิต มีการจัดสรรเงินรายได้เพื่อลงทุนและเป็นค่าครองชีพทำให้เกิดคุณภาพชีวิตที่ดี ครอบครัวมีความสุข
2543 - 2545	เกษตรกรได้พัฒนาองค์ความรู้ด้านการดูแลเลี้ยงโคนมด้วยการปรับปรุงโรงเรือนให้มั่นคงและถูกหลักต่อการเลี้ยงโคนมโดยการเปลี่ยนเป็นหลังคากระเบื้อง เทพื้น และทำรางคอนกรีตสำหรับให้อาหารและเพื่อความสะดวกในการดูแลรักษา

เวลา (พ.ศ.)	ปรากฏการณ์ด้านองค์ความรู้/ศักยภาพ
	ความสะอาด เริ่มมีการแยกคอกเลี้ยงโคนมตามประเภทของโคนม มีหน่วยงานภาครัฐ เช่นกรมปศุสัตว์มหาสารคาม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มหาวิทยาลัยขอนแก่น และสหกรณ์การเกษตรมาให้ความรู้เรื่องการจัดการฟาร์ม และการจัดทำบัญชีครัวเรือนโดยสำนักงานตรวจสอบบัญชีสหกรณ์จังหวัดมหาสารคาม มีการอบรมให้ความรู้ตลอดเวลา ทำให้ศักยภาพการผลิตดีขึ้น ความมั่นคงทางการตลาดและความต้องการมีมากขึ้น ราคาซื้อขายนมดิบสูงขึ้นตามข้อกำหนดของภาครัฐ ทำให้ศักยภาพทางการเงินสูงขึ้นสามารถมีเงินคงเหลือสำหรับการชำระหนี้ คุณภาพชีวิตดีขึ้น มีการจ้างแรงงานในชุมชนบ้างเพื่อสร้างโรงเรือน ขยายพันธุ์โคนม และการดูแลโคนม สำหรับการบันทึกข้อมูลทางการเงินส่วนมากไม่บันทึกเพราะไม่มีเวลาและไม่มีผู้บันทึกที่เอาใจใส่ต่อการบันทึกอย่างจริงจัง เกษตรกรคิดว่าเก็บใบเสร็จการขายนมดิบจากสหกรณ์ก็เพียงพอแล้ว สำหรับการตรวจสอบรายรับ-รายจ่าย
2546 - 2549	เกษตรกรมีองค์ความรู้ในด้านการจัดการฟาร์มมากขึ้นจากการเรียนรู้และการฝึกอบรม ความต้องการขยายการผลิตเพิ่มสูงขึ้น มีการดูแลเลี้ยงโคนมตามหลักวิชาการมากขึ้น เช่น การแยกคอกตามประเภทโคนม และมีการคัดทิ้งแม่โคนมด้วยคุณภาพ ฯลฯ มีหน่วยงานภาครัฐหมุนเวียนเข้ามาให้ความรู้ด้านต่าง ๆ มากขึ้น เช่น มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม สหกรณ์การเกษตรจังหวัดมหาสารคาม และสำนักงานตรวจสอบบัญชีสหกรณ์จังหวัดมหาสารคาม เป็นต้น เกษตรกรเกิดการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างเกษตรกรเอง และระหว่างนักวิชาการกับเกษตรกร ทำให้ศักยภาพด้านการผลิตนมดิบเพิ่มสูงขึ้นอยู่ในระดับเกรด A และศักยภาพด้านการตลาดมีความมั่นคงและขยายความต้องการเพิ่มขึ้นโดยสหกรณ์โคนมมหาสารคาม ดังนั้นจึงทำให้ศักยภาพด้านการเงินเพิ่มสูงขึ้น เกษตรกรมีรายได้เหลือเก็บชำระหนี้และเป็นเงินออมไว้ใช้ปรับปรุงขยายกิจการ ส่วนความรู้ด้านการบันทึกข้อมูลทางการเงินไม่พัฒนาเท่าที่ควรเพราะเกษตรกรส่วนมากไม่บันทึกข้อมูลด้วยเหตุผล

เวลา (พ.ศ.)	ปรากฏการณ์ด้านองค์ความรู้/ศักยภาพ
	ว่าไม่มีเวลาและไม่มีผู้รับผิดชอบบันทึกต่อเนื่องอย่างจริงจัง จึงเก็บเฉพาะใบเสร็จรายรับค่าขายน้ำมันดิบและการจ่ายค่าซื้อวัสดุอุปกรณ์จากสหกรณ์โคนมมหาสารคามเท่านั้นเท่านั้น ส่วนรายจ่ายอื่น ๆ ไม่มีการบันทึก แต่จะใช้วิธีประมาณการตัวเลขเมื่อต้องการทราบข้อมูล
2550 - 2558	เกษตรกรมีความรู้และมีศักยภาพในการจัดการฟาร์มมากขึ้น มีองค์ความรู้ในการดูแลเลี้ยงโคนม มีการขยายการผลิตและขยายการใช้แรงงานชุมชนมากขึ้น อีกทั้งยังเป็นแหล่งเรียนรู้และการศึกษาแก่นักศึกษาจากมหาวิทยาลัยในเขตจังหวัดมหาสารคาม กาฬสินธุ์ ขอนแก่น และจังหวัดอื่นที่ทำข้อตกลงร่วมมือด้านการศึกษาเป็นแหล่งเรียนรู้ เกษตรกรกลายเป็นทั้งผู้ปฏิบัติและผู้ให้ความรู้ด้านการดูแลเลี้ยงโคนม กิจกรรมฟาร์มโคนมมีศักยภาพด้านการผลิตน้ำมันดิบอยู่ในระดับเกรด A ความต้องการด้านการตลาดขยายตัวมากขึ้นทำให้ศักยภาพทางการตลาดมีความมั่นคงสูง เกิดการขยายการผลิตสูงขึ้น ขณะที่ราคาตลาดรับซื้อเริ่มอึมตัว ดังนั้นจึงทำให้เกษตรกรต้องเรียนรู้และหาองค์ความรู้ด้านการผลิตอาหารต้นทุนต่ำ แต่ให้เกิดประสิทธิภาพในการผลิตสูงขึ้นเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของกำไรและคุณภาพชีวิตเช่นกัน ซึ่งในช่วงนี้เกษตรกรมีศักยภาพทางการเงินที่มั่นคง มีรายได้เหลือสำหรับการชำระหนี้ และออมสำหรับการขยายการผลิตและการศึกษาของบุตรหลาน ส่วนความรู้ด้านการบันทึกข้อมูลทางการเงินไม่พัฒนาเท่าที่ควรเพราะไม่ได้บันทึกข้อมูลคงใช้ข้อมูลเฉพาะรายรับและรายจ่ายจากสหกรณ์โคนมมหาสารคามเท่านั้น โดยอ้างว่าไม่มีเวลาทำและไม่มีผู้รับผิดชอบทำอย่างจริงจัง แต่เกษตรกรก็เริ่มมองเห็นความสำคัญและความจำเป็นของการบันทึกข้อมูลเพราะจะทำให้เกษตรกรได้ทราบถึงข้อมูลอื่น ๆ ของกิจการด้วยการบันทึกข้อมูลนั้น ๆ เช่นกัน ประกอบด้วย ข้อมูลโคนมและประเภทโคนมเพื่อประโยชน์ต่อการคัดทิ้งโคนมคุณภาพต่ำ ตลอดจนข้อมูลค่าใช้จ่ายอื่น ๆ เช่นต้นทุนอาหารโคนม ซึ่งจะนำมาใช้เป็นข้อมูลการผลิตน้ำมันดิบได้อย่างมีประสิทธิภาพได้เช่นกัน นอกจากนี้การบันทึกข้อมูลทางการเงินยังเป็นข้อกำหนดอย่างหนึ่งของฟาร์มมาตรฐานที่จะ

เวลา (พ.ศ.)	ปรากฏการณ์ด้านองค์ความรู้/ศักยภาพ
	ได้รับสิทธิ์เพิ่มด้านราคาปรับชื้อนํ้ามดืบจากสหกรณ์โคนมตามกฎหมายกำหนด

จากตารางที่ 12 ปรากฏการณ์ด้านองค์ความรู้/ศักยภาพสามารถวิเคราะห์ได้ว่า เกษตรกรกลุ่มผู้เลี้ยงโคนมกลุ่มตำบลศรีสุข อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม มีองค์ความรู้ และศักยภาพการเลี้ยงโคนมเพิ่มสูงขึ้น จากการเรียนรู้ การสังเกตระหว่างเกษตรกรด้วยกัน และระหว่างเกษตรกรกับนักวิชาการ ทำให้ทราบว่าเกษตรกรเป็นคนที่ช่างสังเกตและขยันในการเรียนรู้ เพื่อค้นหาองค์ความรู้ใหม่อยู่เสมอไม่มีที่สิ้นสุดเพื่อให้กิจการดำรงอยู่ได้ด้วยความมั่นคง มีศักยภาพทางการเงินที่เข้มแข็งขึ้น ทำให้เกิดคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และเมื่อมีองค์ความรู้และ ศักยภาพด้านการผลิต การตลาด และการเงินดีขึ้น ทำให้เกษตรกรเริ่มมองเห็นถึงความสำคัญและ ความจำเป็นของการบันทึกข้อมูลทางการเงินเพื่อเพิ่มศักยภาพของการดำเนินกิจการและ ผลตอบแทนให้มั่นคงมากขึ้น อีกทั้งการบันทึกข้อมูลทางการเงินยังเป็นข้อกำหนดในการได้รับ เอกสิทธิ์ทางด้านราคาปรับชื้อนํ้ามดืบ ตามกฎหมายการปรับชื้อนํ้ามดืบของสหกรณ์โคนม วิเคราะห์กระบวนการบันทึกข้อมูลทางการเงินและกระบวนการจัดการทางการเงินด้วยแนวคิด ทุนนิยมสายกลาง

2. การวิเคราะห์กระบวนการบันทึกข้อมูลทางการเงินด้วยแนวคิดทุนนิยมสายกลาง

จากการถอดข้อความ ข้อเสนอแนะ และข้อวิจารณ์ ของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ สามารถ นำมาวิเคราะห์กระบวนการบันทึกข้อมูลทางการเงินด้วยแนวคิดทุนนิยมสายกลาง โดยมีการ บันทึกข้อมูล 2 ด้าน คือบันทึกข้อมูลด้านเศรษฐกิจ และบันทึกข้อมูลด้านสังคม ดังต่อไปนี้

2.1 ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ สามารถแบ่งกลุ่มข้อมูลเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มแสดง ฐานะทางการเงินและกลุ่มแสดงผลการดำเนินงานฟาร์มโคนมดังนี้

2.1.1 ข้อมูลแสดงฐานะทางการเงิน ประกอบด้วย กลุ่มสินทรัพย์ กลุ่มหนี้สิน และกลุ่มทุน ดังสมการต่อไปนี้

$$\text{สินทรัพย์} = \text{หนี้สิน} + \text{ทุน}$$

กำหนดให้ รอบเวลา คือ 1 เดือน และส่วนประกอบของข้อมูลแสดงฐานะการเงิน มีดังนี้

1) สินทรัพย์ ประกอบด้วย สินทรัพย์หมุนเวียนและสินทรัพย์ไม่หมุนเวียน
ดังต่อไปนี้

1.1) สินทรัพย์หมุนเวียน ประกอบด้วย เงินสด ลูกหนี้ สินค้า (น้ำมันดิบ) มูลโค และผลิตภัณฑ์อื่นจากโคนม

1.2) สินทรัพย์ไม่หมุนเวียน ประกอบด้วย ที่ดิน อาคาร (โรงเรียน) โคนม ครุภัณฑ์ ยานพาหนะ และเครื่องอุปกรณ์

2) หนี้สิน ประกอบด้วย หนี้สินหมุนเวียนและหนี้สินไม่หมุนเวียน
ดังต่อไปนี้

2.1) หนี้สินหมุนเวียน ประกอบด้วย เจ้าหนี้ ดอกเบี้ยค้างจ่าย เงินกู้ระยะสั้น

2.2) หนี้สินไม่หมุนเวียน ประกอบด้วย เงินกู้ระยะยาว

3) ทุน ประกอบด้วย ทุนประเดิมและกำไรสะสมดังต่อไปนี้
ครั้งแรก

3.1) ทุนประเดิม ประกอบด้วย สินทรัพย์ทุกประเภทที่นำมาลงทุน

3.2) กำไรสะสม ประกอบด้วย กำไรสุทธิประจำเดือน

2.1.2 ข้อมูลแสดงผลการดำเนินงาน สามารถจัดเป็นกลุ่มรายได้และกลุ่มค่าใช้จ่าย ดังสมการต่อไปนี้

$$\text{รายได้} - \text{ค่าใช้จ่าย} = \text{กำไร (ขาดทุน)}$$

กำหนดให้ รอบเวลา คือ 1 เดือน และส่วนประกอบของผลการดำเนินงาน มีดังนี้

1) รายได้ ประกอบด้วย ขายน้ำมันดิบ ขายมูลวัว และอื่น ๆ

2) ค่าใช้จ่ายจากการดำเนินงาน ประกอบด้วย อาหารโคนม ค่าแรงงาน วัคซีน/ยารักษาโรค วัสดุ อุปกรณ์ ดอกเบี้ยจ่าย ภาษีโรงเรือน และค่าใช้จ่ายดำเนินงานอื่น ๆ

2.1.3 กระบวนการบันทึกข้อมูลทางเศรษฐกิจเกี่ยวกับ สินทรัพย์ หนี้สิน ทุน รายได้ และค่าใช้จ่าย จะบันทึกตามหลักการบันทึกบัญชีคู่ (Double Entry) คือการบันทึกข้อมูลทางการเงินที่เกิดขึ้นและส่งผลกระทบต่อฐานะทางการเงินและผลการดำเนินงาน ตามสมการบัญชี ดังนี้

$$\text{สินทรัพย์} = \text{หนี้สิน} + \text{ทุน} + \text{รายได้} - \text{ค่าใช้จ่าย}$$

The diagram shows the accounting equation: $\text{สินทรัพย์} = \text{หนี้สิน} + \text{ทุน} + \text{รายได้} - \text{ค่าใช้จ่าย}$. An arrow points from 'หนี้สิน' to 'สินทรัพย์'. Another arrow points from 'รายได้' to 'สินทรัพย์'. A bracket connects 'รายได้' and 'ค่าใช้จ่าย', with an arrow pointing from 'ค่าใช้จ่าย' to 'สินทรัพย์'.

1) เกษตรกรต้องบันทึกการลดค่าจากการใช้สินทรัพย์ไม่หมุนเวียนในรูปของการเสื่อมค่า ในอัตรา 20% ต่อปีของราคาสินทรัพย์ ประกอบด้วย ค่าเสื่อมราคาอาคาร (โรงเรือน) ค่าเสื่อมราคายานพาหนะ ค่าเสื่อมราคาครุภัณฑ์ ค่าเสื่อมราคาเครื่องมือ/อุปกรณ์

2) เกษตรกรต้องบันทึกโอนปิดกำไรสุทธิ (ขาดทุนสุทธิ) เข้าบัญชีทุน สามารถแสดงตัวอย่างกระบวนการบันทึกข้อมูลทางการเงินฟาร์มโคนม

1. ขั้นตอนการบันทึกข้อมูลทางเศรษฐกิจฟาร์มโคนม ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ดังนี้

1.1 การจัดกลุ่มบัญชี แบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม คือ

1.1.1 กลุ่มสินทรัพย์ ประกอบด้วย ดังนี้

1) สินทรัพย์หมุนเวียน ประกอบด้วย เงินสด ลูกหนี้ สินค้าคงเหลือ ค่าใช้จ่ายจ่ายล่วงหน้า

2) สินทรัพย์ไม่หมุนเวียน ประกอบด้วย ที่ดิน โรงเรือน โคนม ยานพาหนะ ครุภัณฑ์ และ อื่น ๆ

1.1.2 กลุ่มหนี้สิน ประกอบด้วย ดังนี้

1) หนี้สินหมุนเวียน ประกอบด้วย เจ้าหนี้การค้า ดอกเบี้ยค้างจ่าย

2) หนี้สินไม่หมุนเวียน ประกอบด้วย เงินกู้ระยะยาว และอื่น ๆ

1.1.3 กลุ่มทุน ประกอบด้วย ดังนี้

1) ทุนประเดิม คือเงินสด หรือสินทรัพย์ หนี้สินที่นำมาลงทุนเมื่อเริ่มกิจการ

2) กำไรสะสม คือ กำไรสุทธิแต่ละงวดบัญชี

1.1.4 กลุ่มรายได้ ประกอบด้วย ดังนี้

1) รายได้ หลัก คือ ขายน้ำมันดิบ ขายมูลโค และอื่น ๆ

2) รายได้ รอง คือ ขายโคนม และอื่น ๆ

1.1.5 กลุ่มค่าใช้จ่าย ประกอบด้วย ดังนี้

1) ค่าใช้จ่ายดำเนินงาน คือ ค่าอาหารโคนม ค่าแรงงาน และอื่น ๆ

2) ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ คือ ดอกเบี้ยจ่าย ค่าภาษีโรงเรือน และอื่น ๆ

1.2 บันทึกข้อมูลทางการเงิน ประกอบด้วย ดังนี้

1.2.1 บันทึกเกี่ยวกับการลงทุนเริ่มแรก บันทึกดังนี้

1) การนำสินทรัพย์มาลงทุน (เงินสด ลูกหนี้ ที่ดิน โรงเรือน ยานพาหนะ
อุปกรณ์ ครุภัณฑ์ เป็นต้น) บันทึกโดย

เงินสด หรือ อื่นๆ (เพิ่ม) +xx บาท

ทุน (เพิ่ม) +xx บาท

2) การซื้อสินทรัพย์ (ซื้อที่ดิน ซื้อโคนม สร้างโรงเรือน ซื้อยานพาหนะ ซื้อ
อุปกรณ์ครุภัณฑ์) แบ่งการซื้อเป็น 3 ประเภท ดังนี้

2.1) การซื้อเป็นเงินสด บันทึกบัญชีโดย

ที่ดิน (หรือสินทรัพย์อื่นดังที่กล่าวข้างต้น) (เพิ่ม) + ...xx บาท

เงินสด (ลด) - ...xx บาท

2.2) การซื้อเป็นเงินเชื่อ บันทึกบัญชีโดย

ที่ดิน (หรือสินทรัพย์อื่นดังที่กล่าวข้างต้น) (เพิ่ม) + ...xx บาท

เงินกู้ (เพิ่ม) +xx บาท

2.3) การซื้อโดยจ่ายเป็นเงินสดบางส่วน บันทึกบัญชีโดย

ที่ดิน (หรือสินทรัพย์อื่นดังที่กล่าวข้างต้น) (เพิ่ม) + ...xx บาท

เงินสด (ลด) - ...xx บาท

เงินกู้ (เพิ่ม) + ...xx บาท

3) การกู้เงินเพื่อดำเนินกิจการ (เงินกู้สหกรณ์... , เงินกู้ธนาคาร..., เงินกู้กองทุนหมู่บ้าน เป็นต้น) บันทึกบัญชีโดย

เงินสด (เพิ่ม) + ...xx บาท

เงินกู้สหกรณ์ หรือ อื่น ๆ (เพิ่ม) + ...xx บาท

4) การชำระหนี้เงินกู้ บันทึกบัญชีโดย

เงินสด (ลดลง) - ...xx บาท

เงินกู้สหกรณ์...หรือ อื่น ๆ (ลดลง) - ...xx บาท

5) การขายสินค้า (น้ำมันดิบ มูลโค และอื่น ๆ) แบ่งการขายเป็น 3 ประเภท

ดังนี้

5.1) การขายเป็นเงินสด บันทึกบัญชีโดย

เงินสด (เพิ่ม) + ...xx บาท

ขายน้ำมันดิบ หรือ อื่น ๆ (เพิ่ม) + ...xx บาท

5.2) การขายเป็นเงินเชื่อ บันทึกบัญชีโดย

ลูกหนี้การค้า (เพิ่ม) + ...xx บาท

ขายน้ำมันดิบ หรือ อื่น ๆ (เพิ่ม) + ...xx บาท

5.3) การขายโดยได้รับเงินบางส่วน บันทึกบัญชีโดย

เงินสด (เพิ่ม) + ...xx บาท

ลูกหนี้ (เพิ่ม) + ...xx บาท

ขายน้ำมันดิบ หรือ อื่น ๆ (เพิ่ม) + ...xx บาท

6) การขายสินทรัพย์ (ที่ดิน ยานพาหนะ อุปกรณ์-ครุภัณฑ์ โคนม และ อื่น ๆ)

แบ่งการขายออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

6.1) การขาย (ที่ดิน หรือ ยานพาหนะ หรือ อุปกรณ์-ครุภัณฑ์) เป็นเงิน

สด บันทึกบัญชีโดย

เงินสด (เพิ่ม) + ...xx บาท

รายได้อื่น ๆ (กำไรจากการขาย....) (เพิ่ม) + ...xx บาท

ที่ดิน , โคนม, ยานพาหนะ, อุปกรณ์-ครุภัณฑ์ (ลด) - ราคาทุน ...xx

6.2) การขาย (ที่ดิน หรือ ยานพาหนะ หรือ อุปกรณ์-ครุภัณฑ์) เป็นเงิน
เชื่อ บันทึกบัญชีโดย

ลูกหนี้ (เพิ่ม) + ...xx บาท

รายได้อื่น ๆ (กำไรจากการขาย..) (เพิ่ม) + ...xx บาท

ที่ดิน , โคนม, ยานพาหนะ, อุปกรณ์-ครุภัณฑ์ (ลด) - ราคาทุน ...xx

6.3) การขาย (ที่ดิน หรือ ยานพาหนะ หรือ อุปกรณ์-ครุภัณฑ์) ได้เงินสด
บางส่วน บันทึกบัญชีโดย

ลูกหนี้ (เพิ่ม) + ...xx บาท

เงินสด (เพิ่ม) + ...xx บาท

รายได้อื่น ๆ (กำไรจากการขาย..) (เพิ่ม) + ...xx บาท

ที่ดิน , โคนม, ยานพาหนะ, อุปกรณ์-ครุภัณฑ์ (ลด) - ราคาทุน ... xx

6.4) การขายโคนม บันทึกบัญชีโดย

เงินสด (เพิ่ม) + (ราคาขาย....)xx บาท

รายได้อื่น ๆ (กำไรจากการขายโคนม) (เพิ่ม) +xx บาท

โคนม (ลดลง) - (ราคาทุน...)xx บาท

7) การรับชำระหนี้ (ค่าขายสินค้า หรือขายสินทรัพย์) บันทึกบัญชีโดย

เงินสด (เพิ่ม) +xx บาท

ลูกหนี้ (ลดลง) -xx บาท

8) การจ่ายค่าใช้จ่ายดำเนินงาน (ค่าอาหารโคนม ค่าแรงงาน ค่าวัสดุ
สิ้นเปลือง ค่าน้ำ ค่าไฟ และอื่น ๆ) บันทึกบัญชีโดย

เงินสด (ลดลง) -xx บาท

ค่าใช้จ่าย.....(ตามที่กล่าวข้างต้น) (เพิ่ม) +xx บาท

9) การจ่ายค่าใช้จ่าย อื่น ๆ (ดอกเบี้ยจ่าย ภาษีโรงเรือน และอื่น ๆ) บันทึก
บัญชีโดย

เงินสด (ลดลง) -xx บาท

ค่าใช้จ่าย.....(ตามที่กล่าวข้างต้น) (เพิ่ม) +xx บาท

10. การบันทึกค่าใช้จ่าย; ตัดค่าเสื่อมราคาจากการใช้สินทรัพย์ดำเนินงาน (โรงเรือน ยานพาหนะ ครุภัณฑ์ และอื่น ๆ) บันทึกบัญชีโดย

ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ (ค่าเสื่อมราคาสินทรัพย์ตามที่กล่าวข้างต้น) + xx บาท

สินทรัพย์.....(ตามที่กล่าวข้างต้น) (ลดลง) -xx บาท

1.3 การรายงานผลการปฏิบัติงาน ประกอบด้วย 2 ส่วน ดังนี้

1.3.1 การรายงานผลการดำเนินงาน (กำไร-ขาดทุน) ดังสมการบัญชี คือ

รายได้ - ค่าใช้จ่าย = กำไร (ขาดทุน)

1.3.2 การรายงานฐานะการเงิน ดังสมการบัญชี คือ

สินทรัพย์ = หนี้สิน+ทุน

1.4 ข้อมูลด้านสังคม สามารถแสดงฐานะทางสังคมโดยแบ่งกลุ่มข้อมูลเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มแสดงคุณภาพชีวิตและกลุ่มแสดงถึงความสุขจากการประกอบอาชีพฟาร์มโคนมดังนี้

1.4.1 กลุ่มแสดงคุณภาพชีวิตจากการบันทึกค่าครองชีพ ประกอบด้วย อาหาร ครว้เรือน เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค เครื่องใช้ ค่าเล่าเรียนบุตร และอื่น ๆ

1.4.2 กลุ่มแสดงความสุข จากการบันทึกการออมและทำบุญบริจาค ประกอบด้วย เงินฝากธนาคาร สหกรณ์ ประกันสังคม ประกันชีวิต ทำบุญบริจาค และอื่น ๆ

กระบวนการบันทึกข้อมูลทางสังคมเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตและความสุข สามารถแสดงดังสมการต่อไปนี้

กำไร (จัดสรร) ด้วยแนวคิดทุนนิยมสายกลาง = คุณภาพชีวิต + ความสุข

2. ขั้นตอนการบันทึกข้อมูลทางสังคมฟาร์มโคนม ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ดังนี้

2.1 การจัดกลุ่มบัญชี แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

2.1.1 กลุ่มคุณภาพชีวิต ประกอบด้วย ค่าอาหาร เครื่องนุ่งห่ม/เครื่องใช้ ที่อยู่ อาศัย ยารักษาโรค ค่าเล่าเรียนบุตรหลาน และอื่น ๆ

2.1.2 กลุ่มความสุข ประกอบด้วย เงินออม ทำบุญ-บริจาค และอื่น ๆ

1) บันทึกข้อมูลทางการเงิน ประกอบด้วย ดังนี้

1.1) การบันทึกคุณภาพชีวิต บันทึกบัญชีโดย

กำไรสุทธิ (เงินสด) จัดสรร (ลดลง) -xx บาท

ค่าอาหารครัวเรือน หรือรายการอื่น ๆ (เพิ่ม) +xx บาท

1.2) การบันทึกความสุข บันทึกบัญชีโดย

กำไรสุทธิ (เงินสด) จัดสรร (ลดลง) -xx บาท

เงินออม หรือ รายการอื่น ๆ (เพิ่ม) +xx บาท

1.3) การรายงานผลทางสังคม รายงานตามสมการ ดังนี้

กำไรสุทธิ (เงินสด) จัดสรร = คุณภาพชีวิต + ความสุข

สำหรับการประมวลผลและรายงานทางการเงินทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม

จะรายงานตามความสัมพันธ์ของสมการบัญชีดังกล่าวมาแล้วข้างต้น

2.2 การรายงานฐานะทางการเงิน จะประมวลผลจากสมการบัญชี คือ สินทรัพย์

เท่ากับ หนี้สินบวกกับทุน ตามการรายงานดังแผนภาพที่ 6 ดังนี้

ฟาร์มโคนม.....		แสดงฐานะทางการเงิน	
ประจำวัน ที่เดือน.....ปี....			
สินทรัพย์;		หนี้สินและส่วนของทุน;	
สินทรัพย์หมุนเวียน;		หนี้สิน;	
เงินสด	xx	เจ้าหนี้การค้า	xx
ลูกหนี้	xx	เงินกู้ (ระยะยาว)	xx
สินค้า	xx	รวมหนี้สิน	xxx
รวมสินทรัพย์หมุนเวียน	xxx	ส่วนของทุน;	
สินทรัพย์ไม่หมุนเวียน;		ทุนสำรองเงิน	vv
ที่ดิน	xx	จัดสรรสู่คุณภาพชีวิต	xx
โรงเรือน	xx	จัดสรรสู่ความสุข	xx
โคนม	xx	จัดสรรสู่กิจการ	xx

แผนภาพที่ 6 แสดงการรายงานฐานะทางการเงินฟาร์มโคม

จากภาพที่ 6 การแสดงการรายงานฐานะทางการเงินฟาร์มโคม จะแสดงฐานะด้านสินทรัพย์ ซึ่งรายงานเกี่ยวกับสินทรัพย์หมุนเวียน ประกอบด้วย เงินสด ลูกหนี้ และสินค้า เป็นต้น เกี่ยวกับสินทรัพย์ไม่หมุนเวียน ประกอบด้วย ที่ดิน โรงเรือน โคนม ครุภัณฑ์ และยานพาหนะ เป็นต้น ด้านหนี้สิน รายงานเกี่ยวกับ หนี้สินหมุนเวียน ประกอบด้วย เจ้าหนี้การค้า ค่าใช้จ่ายค้างจ่าย เป็นต้น รายงานเกี่ยวกับหนี้สินไม่หมุนเวียน ประกอบด้วย เงินกู้ เป็นต้น ด้านทุน รายงานเกี่ยวกับทุนประเดิม และกำไรสะสม ซึ่งก็คือกำไรสุทธิประจำงวด โดยมีการรายงานในรายละเอียดเกี่ยวกับการจัดสรรกำไรสุทธิตามแนวคิดทุนนิยมสายกลาง คือ จัดสรรไปสู่คุณภาพชีวิต ความสุข และ จัดสรรสู่กิจการ

2.3 การรายงานผลการดำเนินงาน จะประมวลผลจากสมการบัญชี คือ

กำไร = รายได้ - ค่าใช้จ่าย ตามการรายงาน ดังแผนภาพที่ 7 ดังนี้

ฟาร์มโคม.....	
แสดงผลการดำเนินงาน	
สิ้นสุดวันที่ เดือน.....ปี.....	
รายได้;	
ขายน้ำนมดิบ	xx
ขายมูลโค	xx

ขาย อื่น ๆ	xx
รวมรายได้ (1)	xxx
ค่าใช้จ่าย;	
ค่าอาหารโคนม	xx
ค่าแรงงาน	xx
ค่าวัคซีน/ยารักษาโรค	xx
วัสดุ-อุปกรณ์	xx
ดอกเบี้ยยจ่าย	xx
ค่าใช้จ่ายอื่นๆ	xx
ภาษีโรงเรือน	xx
ค่าเสื่อมราคา-อาคาร(โรงเรือน)	xx
ค่าเสื่อมราคา-ยานพาหนะ	xx
ค่าเสื่อมราคา-ครุภัณฑ์	xx
ค่าเสื่อมราคา-เครื่องมือ/อุปกรณ์	xx
รวมค่าใช้จ่าย (2)	xxx
กำไรสุทธิ (1)- (2)	xxxx

แผนภาพที่ 7 แสดงผลการดำเนินงานฟาร์มโคนม

จากภาพที่ 7 แสดงผลการดำเนินงานฟาร์มโคนมจากรายได้ ลบด้วยค่าใช้จ่าย ซึ่งรายได้ประกอบด้วย รายได้จากกิจการดำเนินงานหลัก คือ การขายน้ำนมดิบ และการขายมูลโค กับรายได้อื่น ๆ คือขายโคนม สำหรับค่าใช้จ่าย ประกอบด้วยค่าใช้จ่ายดำเนินงานจากการผลิตน้ำนมดิบ คือ ค่าอาหารโคนม ค่าแรงงาน ค่ายาวัคซีน และอื่น ๆ สำหรับค่าใช้จ่ายไม่ใช่งาน คือ ดอกเบี้ยจ่าย ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ภาษีโรงเรือน และค่าเสื่อมราคาจากการใช้สินทรัพย์ไม่หมุนเวียน คือ ค่าเสื่อมราคาอาคารโรงเรือน ค่าเสื่อมราคายานพาหนะ ค่าเสื่อมราคาครุภัณฑ์ และค่าเสื่อมราคาเครื่องมืออุปกรณ์ ถ้าหากผลลัพธ์รายได้สูงกว่าค่าใช้จ่าย แสดงว่ากิจการฟาร์มโคนม มีผลกำไรจากการดำเนินธุรกิจ แต่ในทางตรงกันข้าม ถ้าผลลัพธ์รายได้น้อยกว่าค่าใช้จ่าย แสดงว่ากิจการฟาร์มโคนมมีผลขาดทุนจากการดำเนินงาน

2.4 การรายงานผลด้านสังคมจะประมวลผลฐานะทางสังคมจากสมการบัญชี คือ กำไรสุทธิ เท่ากับ คุณภาพชีวิต บวกด้วยความสุข ตามการรายงานดังแผนภาพที่ 8 ดังนี้

ฟาร์มโคนม.....
 แสดงฐานะทางสังคม
 ประจำวันที่เดือน.....ปี.....

กำไร(จัดสรร)	คุณภาพชีวิตและความสุข	
กำไร (จัดสรร) xx	ค่าครองชีพ;	
	อาหาร	xx
	เครื่องนุ่งห่ม/ เครื่องใช้	xx
	ที่อยู่อาศัย	xx
	ยารักษาโรค	xx
	ค่าเล่าเรียนบุตร	xx
	อื่น ๆ	xx
	รวมค่าครองชีพ	xx
	ความสุข;	
	เงินออม – ธนาคาร	xx
	เงินออม – สหกรณ์	xx
	ประกันชีวิต	xx
	ทำบุญบริจาค	xx
	อื่น ๆ	xx
	รวมความสุข	xx
รวมกำไร (จัดสรร)	<u>xxx</u>	รวมคุณภาพชีวิตและความสุข <u>xxx</u>

แผนภาพที่ 8 แสดงการรายงานฐานะทางสังคมฟาร์มโคนม

จากภาพที่ 8 แสดงฐานะทางสังคมจากการจัดสรรกำไรสุทธิไปสู่คุณภาพชีวิตและความสุข ซึ่งคุณภาพชีวิตจะสะท้อนที่ค่าครองชีพ ประกอบด้วย การจ่ายเป็นค่าอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค ค่าเล่าเรียนบุตร-หลาน และอื่น ๆ สำหรับการรายงานความสุข จะรายงานการจัดสรรเงินกำไรไปสู่การออม ประกอบด้วย การฝากธนาคาร ฝากสหกรณ์ ประกันชีวิต ทำบุญ-บริจาค และอื่น ๆ

3. การวิเคราะห์กระบวนการจัดการทางการเงินด้วยแนวคิดทุนนิยมสายกลาง

จากการเสวนากลุ่มเกษตรกร และจากการถอดข้อความ ข้อเสนอแนะ และข้อวิจารณ์
ของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ สามารถนำมาวิเคราะห์กระบวนการจัดการข้อมูลด้วยแนวคิดทฤษฎี
สายกลาง ดังต่อไปนี้

กำไรสุทธิประจำเดือนนำมาจัดสรรเป็น 4 ส่วน ตามความเหมาะสมของแต่ละฟาร์ม
ประกอบด้วย ครองชีพ ชำระหนี้ การออม และลงทุนในกิจการ โดยกำหนดเป็นอัตราร้อยละ ดังนี้

$$\text{(ตามแนวคิดทฤษฎีสายกลาง)} = \text{ค่าครองชีพ} + \text{การชำระหนี้} + \text{การออม} + \text{การลงทุน}$$

3.1 ค่าครองชีพ ประกอบด้วย อาหาร เครื่องใช้ เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค ค่า
เล่าเรียนบุตร-หลาน และ อื่น ๆ

3.2 การออม ประกอบด้วย เงินฝากธนาคาร เงินฝากสหกรณ์ ประกันชีวิต
ทำบุญ-บริจาค และ อื่น ๆ

3.3 การดำเนินงาน ประกอบด้วย การชำระหนี้เงินกู้ทั้งระยะสั้น และระยะยาว
จากการจัดสรรกำไรสุทธิประจำเดือนของฟาร์มโคนม กลุ่มตัวอย่าง ทั้ง 3
ฟาร์ม รอบ 1 ปี (ม.ค. – ธ.ค. 2558) สามารถแสดง ดังตารางที่ 13 ต่อไปนี้

ตารางที่ 13 แสดงค่าร้อยละและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการจัดการทางการเงินด้วยแนวคิด
ทฤษฎีสายกลาง รอบ 1 ปี (ม.ค. – ธ.ค. 2558) แทนค่าเดือนด้วยเลข 1-12

รายการ (%)	ฟาร์ม 001												— X	S.D
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12		
QL	10.60	10.64	10.78	10.84	10.96	11.05	11.09	11.15	11.20	11.26	11.31	11.37	11.02	.258
H	9.09	9.15	9.24	9.32	9.54	9.89	9.96	10.04	10.08	10.14	10.24	10.28	9.74	.448
Rep	39.89	39.97	39.85	39.82	39.76	39.78	39.81	39.68	39.45	39.58	39.67	39.80	39.75	.141
Inv	40.42	40.24	40.13	40.02	39.74	39.28	39.14	39.13	39.27	39.02	38.78	38.55	39.47	.612
รวม	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	

รายการ (%)	ฟาร์ม 002												— X	S.D
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12		
QL	8.10	9.14	10.04	9.21	9.85	8.03	9.55	8.82	9.26	9.64	8.72	8.75	9.09	.63

H	8.62	8.11	9.98	10.15	10.27	8.48	10.13	9.47	9.31	10.44	9.40	8.76	9.43	.78
Rep	9.38	9.56	10.12	10.18	10.49	9.74	11.25	9.71	10.15	11.26	9.47	9.31	10.05	.66
Inv	73.90	73.19	69.86	70.46	69.39	73.75	69.07	72.00	71.28	68.66	72.41	73.1	71.43	1.90
รวม	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	
รายการ (%)	ฟาร์ม 003												- X	S.D
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12		
QL	47.90	40.24	41.17	41.56	40.05	48.87	41.25	40.22	42.66	43.74	41.52	43.15	42.69	2.90
H	23.03	20.11	21.75	20.95	23.87	17.98	20.83	22.87	19.71	24.24	26.04	19.96	21.78	2.29
Rep	18.43	17.41	17.12	18.28	17.09	18.46	18.55	18.78	17.75	18.36	17.27	18.47	17.99	.62
Inv	10.64	22.24	19.96	19.21	18.99	14.69	19.37	18.13	19.88	13.66	15.17	18.42	17.53	3.29
รวม	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	

จากตารางที่ 13 การวิเคราะห์อัตราร้อยละของการจัดการการเงินฟาร์มโคนม รอบ 1 ปี เดือน (ม.ค. - ธ.ค. 2558) พบว่าฟาร์มโคนมทั้ง 3 ฟาร์มมีการจัดสรรเงินจากกำไรสุทธิ ออกเป็น 4 ส่วน ที่แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับสภาพการณ์ของแต่ละฟาร์ม ดังนี้

1. ฟาร์ม 001 จัดสรรกำไรส่วนมากไปด้านการลงทุนที่ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) = 40.05 % รองลงมาจัดสรรไปชำระหนี้ที่ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) = 33.47 % และจัดสรรไปสู่คุณภาพชีวิตและความสุขในอัตราใกล้เคียงกันที่ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) = 12.49 % และ 10.92 % ตามลำดับ

2. ฟาร์ม 002 จัดสรรกำไรส่วนมากไปด้านการลงทุนที่ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) = 71.43 % และมีความไม่แน่นอนค่อนข้างมาก ที่ SD = 1.90 รองลงมาจัดสรรไปชำระหนี้ที่ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) = 10.05 % และจัดสรรไปสู่คุณภาพชีวิตและความสุขในอัตราใกล้เคียงกันที่ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) = 9.09 % และ 9.43 % ตามลำดับ

3. ฟาร์ม 003 จัดสรรกำไรส่วนมากไปที่คุณภาพชีวิต ที่ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) = 42.69 % รองลงมาจัดสรรไปที่ความสุข ที่ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) = 21.78 % และจัดสรรไปชำระหนี้และการลงทุนที่ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) = 18.00 % และ 17.53 % ตามลำดับ ซึ่งมีความไม่แน่นอนสูง สำหรับการจัดการสรรสู่การลงทุน คุณภาพชีวิต และความสุข ที่ SD = 3.29, 2.90 และ 2.29 ตามลำดับ

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้วิเคราะห์จากการสัมภาษณ์กลุ่มฟาร์มทั้ง 3 ฟาร์ม พบว่า ฟาร์ม 001 และฟาร์ม 002 เป็นฟาร์มขนาดกลางมีโคนมไม่เกิน 100 ตัว เจ้าของฟาร์มรวมทั้งสมาชิก

ในครอบครัวใช้เวลาการปฏิบัติงานในพื้นที่ฟาร์มและการบริหารงานฟาร์มอย่างเต็มที่ 100 % ส่วน ฟาร์ม 003 เป็นฟาร์มขนาดใหญ่ มีโคนมมากกว่า 100 ตัว เจ้าของฟาร์มดำเนินงานโดยวิธีบริหารจัดการฟาร์ม 100 % โดยการจ้างแรงงานทั้งหมด อย่างไรก็ตาม ทั้ง 3 ฟาร์ม มีกระบวนการจัดสรรเงินกำไรไม่แตกต่างกัน กล่าวคือจะจัดสรรไปที่ค่าครองชีพให้เพียงพอก่อน ต่อไปนำไปชำระหนี้ ส่วนที่เหลือจะพิจารณาการออม และสุดท้ายจึงนำไปขยายการลงทุน ซึ่งการออมนั้นเกษตรกรจะถือว่าเป็นการสะสมเงินเพื่อทำบุญ และเหตุฉุกเฉินทั้งด้านความเป็นอยู่ และสุขภาพ

จากการวิเคราะห์การประเมินผลในเชิงปริมาณจากการปฏิบัติของฟาร์มโคนมทั้ง 3 ฟาร์ม สามารถแสดงผลการวิเคราะห์ตามตารางที่ 14 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 14 แสดงการประเมินผลทางการเงินด้วยอัตราส่วนทางการเงิน; อัตราผลตอบแทนจากการลงทุน (Return on Investment : ROI) อัตราการออมต่อกำไรสุทธิ (Saving to Income Ratio : SI) และอัตราส่วนหนี้สินต่อสินทรัพย์รวม (Debt Ratio : DR) รอบ 1 ปี (ม.ค. – ธ.ค. 2557) โดยใช้ตัวเลข 1-12 เป็นสัญลักษณ์แทนเดือน

Ratios (%)	ฟาร์ม 001												\bar{X}	S.D.
	1	2	3	4	5	6	4	8	9	10	11	12		
ROI	1.06	1.10	1.15	1.09	1.17	1.19	2.01	2.05	2.09	2.10	2.14	2.19	1.61	.509
SI	5.54	5.97	5.02	5.05	6.15	6.23	6.54	6.68	6.87	6.98	6.10	6.06	6.09	.640
DR	33.85	33.80	33.76	33.54	33.47	33.45	33.36	33.24	33.17	33.10	33.05	33.00	33.39	.297
Ratios (%)	ฟาร์ม 002												\bar{X}	S.D.
	1	2	3	4	5	6	4	8	9	10	11	12		
ROI	2.24	2.56	2.69	2.43	2.51	2.66	2.74	2.98	2.99	3.02	3.12	3.20	2.76	.299
SI	6.59	7.05	7.12	7.19	7.24	7.28	7.37	7.78	7.98	8.02	8.07	8.12	7.48	.494
DR	21.55	21.34	21.22	21.16	21.07	20.80	20.68	20.56	20.74	20.44	20.36	20.14	20.88	.431
Ratios (%)	ฟาร์ม 003												\bar{X}	S.D.
	1	2	3	4	5	6	4	8	9	10	11	12		
ROI	.58	.66	.70	.64	.69	.70	.76	.79	.84	.97	1.01	1.12	.78	.165
SI	15.66	15.70	15.84	15.68	15.98	16.05	16.46	16.68	16.82	16.97	16.99	16.78	16.30	.533
DR	4.36	4.24	4.16	4.07	4.01	3.89	3.64	3.54	3.50	3.35	3.24	3.16	3.76	.410

จากตารางที่ 14 หลังจากนำกระบวนการบันทึกข้อมูลทางการเงินและกระบวนการจัดการทางการเงินไปปฏิบัติรอบ 1 ปี (ม.ค.-ธ.ค. 2558) พบว่ากลุ่มฟาร์มโคนมทั้ง 3 ฟาร์ม มีผลตอบแทนทางเศรษฐกิจและผลตอบแทนทางสังคมดีขึ้น โดยวัดค่าจากอัตราส่วนผลตอบแทนจากการลงทุน (ROI) อัตราส่วนเงินออมต่อกำไรสุทธิ (SI) และอัตราส่วนหนี้สินต่อสินทรัพย์รวม (DR) ดังต่อไปนี้

1. ฟาร์ม 001 ในปี 2558 มีผลตอบแทนจากการลงทุนเพิ่มขึ้นตลอด 12 เดือน สามารถวัดผลตอบแทนโดยเฉลี่ย (\bar{X}) = 1.61 % อัตราการออมต่อกำไร (เงินสด) เพิ่มขึ้น วัดค่าโดยเฉลี่ย (\bar{X}) = 6.09 % และอัตราส่วนหนี้สินต่อสินทรัพย์รวมลดลง วัดค่าโดยเฉลี่ย (\bar{X}) = 33.39 %

การวิเคราะห์ พบว่า ในปี 2558 ฟาร์ม 001 สามารถหาผลประโยชน์ตอบแทนจากธุรกิจฟาร์มได้ 1.61 บาท จากการลงทุน 100 บาท และจากผลกำไร 100 บาท เกษตรกรเก็บออมไว้ 6.09 บาท สำหรับการลงทุนในสินทรัพย์ 100 บาท เกษตรกรใช้เงินจากแหล่งเงินกู้ 32.02 บาท

2. ฟาร์ม 002 ในปี 2558 มีผลตอบแทนจากการลงทุนเพิ่มขึ้นตลอด 12 เดือน สามารถวัดผลตอบแทนโดยเฉลี่ย (\bar{X}) = 2.76 % อัตราการออมต่อกำไร (เงินสด) เพิ่มขึ้น วัดค่าโดยเฉลี่ย (\bar{X}) = 7.48 % และอัตราส่วนหนี้สินต่อสินทรัพย์รวมลดลง วัดค่าโดยเฉลี่ย (\bar{X}) = 20.88 %

การวิเคราะห์ พบว่า ในปี 2558 ฟาร์ม 002 สามารถหาผลประโยชน์ตอบแทนจากธุรกิจฟาร์มได้ 2.76 บาท จากการลงทุน 100 บาท และจากผลกำไร 100 บาท เกษตรกรเก็บออมไว้ 7.48 บาท สำหรับการลงทุนในสินทรัพย์ 100 บาท เกษตรกรใช้เงินจากแหล่งเงินกู้ 20.88 บาท

3. ฟาร์ม 003 ในปี 2558 มีผลตอบแทนจากการลงทุนเพิ่มขึ้นตลอด 12 เดือน สามารถวัดผลตอบแทนโดยเฉลี่ย (\bar{X}) = .78 % อัตราการออมต่อกำไร (เงินสด) เพิ่มขึ้น วัดค่าโดยเฉลี่ย (\bar{X}) = 16.30 % และอัตราส่วนหนี้สินต่อสินทรัพย์รวมลดลง วัดค่าโดยเฉลี่ย (\bar{X}) = 3.76 %

การวิเคราะห์ พบว่า ในปี 2558 ฟาร์ม 003 สามารถหาผลประโยชน์ตอบแทน จากธุรกิจฟาร์มได้ .78 บาท จากการลงทุน 100 บาท และจากผลกำไร 100 บาท เกษตรกร เก็บออมไว้ 16.30 บาท สำหรับการลงทุนในสิทธิ์ 100 บาท เกษตรกรใช้เงินจากแหล่งเงินกู้ 3.76 บาท

นอกจากการวิเคราะห์เชิงปริมาณด้วยอัตราส่วนทางการเงินข้างต้นแล้ว ผู้วิจัยยังได้ วิเคราะห์ผลตอบแทนทางสังคมด้วยการสัมภาษณ์และการสังเกตจากการลงพื้นที่ พบว่าเกษตรกร มีสุขภาพกายที่แข็งแรงจากการออกกำลังกายด้วยการเดิน ยืน นั่ง ตลอดการทำงานในฟาร์ม โคนม และมีความสุขจากการได้อยู่ร่วมกันและทำกิจกรรมการทำงานร่วมกันในครอบครัว ทำให้ ลูก - หลานได้รับรู้ความเป็นอยู่และการทำงานของพ่อ - แม่ รวมทั้งมีความสุขจากการช่วยเหลือ เกื้อกูลกันในกลุ่มฟาร์มโคนมและการทำงานบุญ - บริจาคส่งเสริมวัฒนธรรม ประเพณีของชุมชน

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY